

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, v.g.demianyshyn@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2140-1925

Зоряна ЛОБОДИНА

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна, zoryanatyuk@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-8536-1440

РОЗВИТОК ВЧЕННЯ ПРО ФІНАНСОВУ ПОЛІТИКУ, ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ТА ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВЦЯ МИХАЙЛА КРУПКИ

Вступ. Кожен вчений вносить свою частку у формування та розвиток фінансової теорії і практики, яка збагачує фінансову науку, робить її потужнішою та дієвою. Особливу нішу у цій сфері займає український науковець М. І. Крупка, який у жовтні 2021 р. відзначав семидесятиріччя. Його внесок у вчення з напрямів фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму, фінансових ресурсів є значним і займає гідне місце у фінансовій науці, заслуговує вивчення, узагальнення та розповсюдження. Тому дослідження цієї проблеми є актуальним.

Мета – дослідити актуальні теоретико-методологічні і практичні засади фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму, фінансових ресурсів у наукових працях українського вченого М. І. Крупки та з'ясувати рекомендації щодо вирішення окремих проблем цього спрямування в сучасних умовах.

Методи. У роботі використані діалектичний, структурно-логічний, інституціональний, функціональний підходи, методи узагальнення, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, порівняння, сходження від конкретного до абстрактного і від абстрактного до конкретного, оцінювання та інші.

Результати. Розкрито основні напрями наукових досліджень М. І. Крупки, зокрема у сфері економічної теорії, грошей, кредиту і банківської справи та фінансів. З'ясовано підходи до трактування фінансової політики, її впливу на соціально-економічні процеси у суспільстві. Розглянуто визначення фінансової системи, особливості її формування та функціонування. Проаналізовано природу, сутність та головні складові фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку економіки України. Розроблено теоретико-методологічні та практичні засади формування і використання фінансових ресурсів в Україні.

Ключові слова: фінансова наука, фінансова теорія, фінансова практика, фінансова політика, фінансова стратегія, фінансова тактика, фінансова система, фінансово-кредитний механізм, фінансові ресурси.

Бібл.: 47.

Василий ДЕМЬЯНИШИН

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

Зоряна ЛОБОДИНА

доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

РАЗВИТИЕ УЧЕНИЯ О ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКЕ, ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЕ, ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОМ МЕХАНИЗМЕ И ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСАХ В ТРУДАХ УКРАИНСКОГО УЧЕНОГО МИХАИЛА КРУПКИ

Введение. Каждый ученый вносит свою долю в формирование и развитие финансовой теории и практики, которая обогащает финансовую науку, делает ее более мощной и действенной. Особую нишу в этой сфере занимает украинский ученый М. И. Крупка, который в октябре 2021 отмечал свое семидесятилетие. Его вклад в учение по направлениям финансовой политики, финансовой системы, финансово-кредитного механизма, финансовых ресурсов является значительным и занимает достойное место в финансовой науке, заслуживает изучения, обобщения и распространения. Поэтому исследование данной проблемы актуально.

Цель – исследовать актуальные теоретико-методологические и практические основы финансовой политики, финансовой системы, финансово-кредитного механизма, финансовых ресурсов в научных работах украинского ученого М. И. Крупки и сформировать рекомендации по решению отдельных проблем данного направления в современных условиях.

Методы. В работе использованы диалектический, структурно-логический, институциональный, функциональный подходы, методы обобщения, анализа и синтеза, индукции и дедукции, сравнения, восхождения от конкретного к абстрактному и от абстрактного к конкретному, оценивания и другие.

Результаты. Раскрыты главные направления научных исследований М. И. Крупки, в частности в области экономической теории, денег, кредита и банковского дела, финансов. Выявлены подходы к трактовке финансовой политики, ее влиянию на социально-экономические процессы в обществе. Рассмотрены определения финансовой системы, особенности ее формирования и функционирования. Проанализированы природа, сущность и главные составляющие финансово-кредитного механизма инновационного развития экономики Украины. Разработаны теоретико-методологические и практические основы формирования и использования финансовых ресурсов в Украине.

Ключевые слова: финансовая наука, финансовая теория, финансовая практика, финансовая политика, финансовая стратегия, финансовая тактика, финансовая система, финансово-кредитный механизм, финансовые ресурсы.

Vasyl DEMIANYSHYN

*Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
v.g.demianyshyn@gmail.com*

ORCID ID: 0000-0002-2140-1925

Zoriana LOBODINA

*Dr. Sc. (Economics), Prof., West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
zoryanamyk@ukr.net*

ORCID ID: 0000-0002-8536-1440

DEVELOPMENT OF THE DOCTRINE OF FINANCIAL POLICY, THE FINANCIAL SYSTEM, FINANCIAL AND CREDIT MECHANISM AND FINANCIAL RESOURCES IN THE WORKS OF THE UKRAINIAN SCIENTIST MIKHAIL KRUPKA

Introduction. Each scientist contributes to the formation and development of financial theory and practice, which enriches financial science, makes it more powerful and effective. A special niche in this area is occupied by the Ukrainian scientist M. I. Krupka, who celebrates his 70th birthday in October 2021. His contribution to teaching in the areas of financial policy, financial system, financial and credit mechanism, financial resources is significant and occupies a worthy place in financial science, deserves study, generalization and dissemination. Therefore, the study of this problem is relevant.

The purpose of the article is to study the current theoretical, methodological and practical foundations of financial policy, financial system, financial and credit mechanism, financial resources in the scientific works of the Ukrainian scientist M. I. Krupka and clarify recommendations for solving certain problems in this area in modern conditions.

Methods. The work uses dialectical, structural-logical, institutional, functional approaches, methods of generalization, analysis and synthesis, induction and deduction, comparison, ascent from the concrete to the abstract and from the abstract to the concrete, assessment and others.

Results. The main directions of scientific research of M. I. Krupka are revealed, in particular in the field of economic theory, money, credit and banking and finance. The approaches to the interpretation of financial policy, its influence on socio-economic processes in society have been clarified. The definitions of the financial system, the features of its formation and functioning are considered. The nature, essence and main components of the financial and credit mechanism of the innovative development of the Ukrainian economy are analyzed. The theoretical, methodological and practical foundations for the formation and use of financial resources in Ukraine have been developed.

Keywords: financial science, financial theory, financial practice, financial policy, financial strategy, financial tactics, financial system, financial and credit mechanism, financial resources.

JEL Classification: G20, G28, G31, G32, G38, H11, H32, H50, H54, H60, H61, H70, H72, H81.

Постановка проблеми. Питання розвитку фінансової теорії і практики завжди були, є і будуть у центрі уваги економічної, а у її складі фінансової науки. Кожен вчений у цій сфері займає свою нішу у фор-

муванні науки, а його внесок є вагомим до-робком при побудові фінансової наукової парадигми. Серед розмаїття вітчизняних та зарубіжних вчених особливе місце займає д. е. н., професор, заслужений діяч науки і

техніки України Михайло Іванович Крупка, який у жовтні 2021 р. відзначив семидесятирічний ювілей. Його наукові здобутки у царині фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму та фінансових ресурсів мають важливе значення у побудові теоретичної моделі фінансової науки, формуванні практичних розробок, спрямованих на реформування фінансового господарства України.

Сьогодні фінансизм охопив усі сфери суспільного буття. Жодне важливе політичне чи економічне рішення не приймається, не вважається оптимальним і розумним без фінансової складової. Саме фінансова система у процесі формування і реалізації раціональної фінансової політики за допомогою фінансових ресурсів шляхом використання дієвого фінансово-кредитного механізму, як кровоносна система суспільства, наповнює кожен його клітину необхідною поживою, без якої це суспільство не зможе вижити, або буде виживати з великими проблемами чи труднощами. Тому тема дослідження є важливою для фінансової науки і практики та особливо актуальною в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні засади фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму, фінансових ресурсів М. І. Крупка [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9] досліджував одноосібно та разом із такими своїми колегами-науковцями, як: С. Андрущак [10; 11; 12; 13], І. Барилюк [12], Я. Береський [14; 15], З. Ватаманюк [22; 23; 24], О. Десятнюк [35], Н. Жмурко [20], З. Залого [29; 30], О. Ковалюк [14; 19; 21; 30], Н. Кубай [34], О. Микуляк [25], П. Островерх [26], С. Панчишин [22; 23; 24], Н. Пайтра [10; 11; 13], М. Петик [25], С. Реверчук [15; 26; 31; 32; 33; 34], С. Сажинець [21; 36], Л. Стебельська [31], С. Юрій [35], В. Юриниць [36; 37], Л. Яструбецька [27; 28] та ін.

Особливу увагу цим проблемам М. І. Крупка приділяв у наукових працях разом зі своїми учнями та послідовниками, зокрема, членами його наукової школи Д. Ваньковичем [16; 17; 18; 38; 39], Н. Демчишаком [16; 17; 18; 40], Я. Дропою [41; 42], О. Замасло [43], В. Коваленком [19; 44; 45], М. Кульчицьким [17; 20; 46], О. Підхомним [47] та ін. У цих працях розкриті основні концептуальні питання дослідження вказаних напрямів, рекомендації щодо їхнього удосконалення. Однак більшість наукових і практичних проблем залишилися нерозв'язаними, а окремі з них – ускладнилися. У зв'язку з цим аналіз підходів М. І. Крупки до вирішення теоретичних, методологічних і практичних засад таких напрямів фінансової науки є дуже своєчасними і значущими.

Метою статті є дослідження актуальних теоретико-методологічних і практичних засад фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму, фінансових ресурсів у наукових працях українського вченого М. І. Крупки та з'ясування рекомендацій щодо вирішення окремих проблем цього спрямування в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Знаний серед наукової спільноти український вчений Михайло Іванович Крупка народився у с. Тучне Перемишлянського району на Львівщині 17 жовтня 1951 р. Батьки-хлібороби Іван Григорович та Стефанія Миколаївна з дитинства прищепили своєму сину Михайлу любов до ближнього, до праці, Батьківщини, моральні чесноти, зокрема, віру, надію, любов, мудрість, справедливість, мужність, поміркованість, яких він дотримується протягом усіх років свого життя і не відходить від них у майбутньому. Своїм прикладом неосвіченого чи нерозумного – навчити, того, хто сумнівається, – розрадити, засмученого – потішити, різні негаразди – терпеливо

зносити, за правду – боротися, образу на кривдників – не тримати, бути милосердним до потребувачих, у серці завжди підтримувати мир і лагідність, говорити – не звинувачуючи, давати – не жалкуючи, обіцяти – не забуваючи, відповідати – не сперечаючись, батьки сформували у майбутнього вченого міцний фундамент, на якому базуються життєві принципи, формувалася особистість Михайла Івановича Крупки. Це стало життєвим кредом ювіляра.

Протягом 1958–1966 рр. М. І. Крупка навчався у Тучнівській восьмирічній школі, після закінчення якої продовжив навчання у Перемишлянській середній школі. Отримавши атестат про повну середню освіту, у 1968 р. вступив до Львівського технікуму радянської торгівлі, який успішно закінчив у 1970 р. з отриманням диплома з відзнакою за спеціальністю “Бухгалтерський облік”.

Набуті у технікумі знання, вміння та навички повною мірою були використані М. І. Крупкою протягом практичної роботи на посаді бухгалтера Львівського міськкультпобутторгу, куди він був направлений після закінчення середнього спеціального навчального закладу. Будучи військовозобов’язаним, у 1970–1972 рр. перебував на військовій службі в армії, після демобілізації продовжив цивільну працю бухгалтером за місцем попередньої роботи, де успішно трудився до вступу у виш.

Вищу освіту ювіляр здобув у Львівському державному університеті імені Івана Франка, де навчався на економічному факультеті за спеціальністю “планування промисловості” протягом 1973–1978 рр. Маючи належну теоретичну підготовку, отриману на базі середньої спеціальної освіти та практичні знання, здобуті під час роботи за спеціальністю, М. І. Крупка у студентські роки вирізнявся серед своїх співкурсників лідерськими якостями, брав активну участь

у громадській роботі, особливо відзначався серед молодих студентів-науковців, готуючи та презентуючи цікаві наукові розробки. Відмінні знання з усіх дисциплін, високий науковий потенціал дали можливість М. І. Крупці отримати диплом з відзнакою за обраною спеціальністю та продовжити життєвий шлях у царині економічної науки, якій він був відданий при виборі більшості своїх доленосних рішень.

У системі вищої освіти М. І. Крупка розпочав трудову діяльність у 1978 р. на посаді інженера науково-дослідного сектору Львівського державного університету імені Івана Франка. У 1979–1981 рр. був асистентом кафедри фінансів, бухгалтерського обліку і статистики цього ж вищого навчального закладу.

З 1981 по 1983 рр. майбутній вчений відповідно до цільового направлення навчався в аспірантурі на кафедрі фінансів підприємств і галузей народного господарства Московського фінансового інституту, де під керівництвом відомого у світі вченого, доктора економічних наук, професора М. С. Шумова написав й успішно захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю “Фінанси, грошовий обіг і кредит” на тему: “Питання вдосконалення розподілу прибутку виробничих об’єднань”.

М. І. Крупка у 1983–1985 рр. працював асистентом, у 1985–1988 рр. – доцентом, у 1988–1993 рр. – завідувачем кафедри фінансів, бухгалтерського обліку і статистики, у 1993–1998 рр. – завідувачем кафедри фінансів, кредиту і статистики, з 1998 р. – завідувачем кафедри фінансів і кредиту, а з 2003 р. – завідувачем кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка. Одночасно з 2000 р. по 2004 р. був проректором з фінансово-економічних питань, а з 1993 р. по 2003 р. – директором Інституту післядипломної освіти цього університету.

Учені звання доцента отримав у 1987 р., а професора – у 1998 р. У 2003 р. успішно захистив докторську дисертацію на тему: “Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України” за спеціальністю “Фінанси, грошовий обіг і кредит”. Робота була виконана на кафедрі фінансів, грошового обігу та кредиту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, завідувачем якої був його науковий консультант доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Василік Остап Дмитрович.

Професор М. І. Крупка, працюючи в університеті на різних посадах, читав лекції, проводив практичні й семінарські заняття з використанням сучасних інтерактивних технологій для студентів різних форм навчання, слухачів Інституту післядипломної освіти, аспірантів з багатьох дисциплін фінансово-кредитного спрямування на високому фаховому та науковому рівнях. Крім цього, він здійснював наукове керівництво підготовкою дипломних, магістерських робіт освітньо-професійних та освітньо-наукових магістерських програм “Фінанси” і “Оподаткування”.

Протягом 44-річної науково-педагогічної діяльності М. І. Крупка займався різними напрямками економічної науки. Його перші потужні наукові праці були присвячені проблемам економічної теорії, яка є фундаментом усіх наук економічного спрямування, а також проблемам ринкових трансформацій. До них відносимо більше двох десятків наукових публікацій, зокрема: “Влада. Банки. Бізнес: політекономія взаємодії і розвитку: монографія” [31]; “Державне регулювання економіки: підручник” [30]; “Економіка: навчальний посібник для 10–11 класів” [22]; “Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: навчальний посібник” [23; 24]; “Актуальні проблеми розвитку підприємництва в Україні: монографія” [15];

“Основи економічної теорії” [26]; “Аграрна реформа і формування підприємницьких структур” [29]; “Анатомія малого бізнесу” [33]; “Мала приватизація” [34] та ін. Зроблені автором висновки та рекомендації мають велику наукову цінність, оскільки розкривають українські реалії трансформації ринкових перетворень. Автор наголошує, що стратегічні і тактичні заходи, які здійснює держава, мають бути гармонізованими, доповнювати і розвивати один одного, а не суперечити між собою. Економічна теорія повинна формувати надійні теоретичні основи, науково пояснювати необхідність і практичне спрямування реформаторських економічних рішень та заходів. Теорія і практика мають взаємодіяти між собою в одній площині. Такі висновки вченого були, є і будуть актуальними.

Фінансова наука використовує основні положення економічної теорії, поглиблює, розширює і доповнює розуміння економічних категорій, термінів і трактувань. Тому більшість наукових праць вченого присвячені саме фінансовій теорії і практиці.

Оскільки фінанси є розподільчою, вартісною, економічною категорією, носієм фінансових відносин завжди були, є і будуть гроші. Закономірно, науковець зробив висновок, що “немає нічого важливішого для розуміння механізмів функціонування ринкової економіки, ніж чітке розуміння ролі грошей, які є необхідним інструментом. Не даремно гроші часто називають “мовою ринку”... Гроші є дуже важливими в економічній науці. Вони – дещо набагато більше, ніж пасивний компонент економічної системи, ніж простий інструмент, який сприяє роботі економіки. Якщо ж грошова система функціонує погано, то це може стати головною причиною різних коливань рівня виробництва, зайнятості й цін в економіці, спотворити розподіл ресурсів, зумовити інфляцію або депресію” [6, с. 9–10].

Теоретичні та практичні засади грошового обігу, кредиту, кредитних відносин і банківської справи М. І. Крупка розкрив у таких працях, як: “Гроші та кредит: навчальний посібник” [6]; “Гроші та кредит: підручник” [7]; “Банківські операції: підручник” [13]; “Банківська система: навчальний посібник” [12]; “Банківська система: підручник” [10]; “Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник” [11]; “Валютно-курсова політика України: монографія” [20] та інших. На думку М. І. Крупки, його вчителів і послідовників, держава повинна активно використовувати гроші “... для повсякденного управління економічною кон’юктурою і стимулювання темпів економічного розвитку. Просте управління грошима через монетарну політику не є дієвим знаряддям стабілізації, оскільки монетарна політика здійснюється через складний передавальний механізм. Тому ефективнішою є фіскальна політика. Монетаристи, навпаки, засуджують спроби дискретного втручання держави у функціонування конкурентної ринкової економіки, оскільки ті перешкоджають дії стихійних ринкових стабілізаторів і посилюють диспропорції та суперечності. ... Гроші є найважливішим визначальним чинником розвитку кон’юктури і динаміки номінального валового продукту” [7, с. 12].

Оцінюючи роль банківської системи, вчений зазначає: “Важливим напрямом стратегічної політики держави в контексті глобалізації економічних процесів є розвиток та регулювання банківської системи як одного з ключових чинників соціально-економічних перетворень у країні. ... Розвиток банківської системи є одним із пріоритетних напрямів реформування української економіки, вагомим чинником вирішення нагальних соціально-економічних проблем держави, розвитку фінансового ринку, зростання інвестиційної актив-

ності суб’єктів господарювання і добробуту громадян. Як відомо, в умовах сучасної економіки перемагають ті учасники ринку, які забезпечують правильне управління рухом фінансових ресурсів і капіталів, що є в їхньому розпорядженні. Щоб організувати таке управління, необхідно добре знати теорію й практику банківської справи (банківництва)” [12, с. 3–4].

Найбільший обсяг праць М. І. Крупки стосується розвитку понятійно-категоріального апарату фінансової науки, її методології і практики. До найважливіших монографій, підручників та навчальних посібників цього спрямування відносимо: “Фінанси і підприємництво в Україні на межі тисячоліть: монографія” [1]; “Фінансово-економічні аспекти безпеки інноваційного підприємництва: монографія” [5]; “Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: монографія” [2]; “Фінанси і фінансова політика уряду України в роки розбудови державності: монографія” [21]; “Організація і нормативно-правове забезпечення фінансової діяльності підприємництва в Україні: навчальний посібник” [14]; “Основи інформаційних систем бухгалтерського обліку” [36]; “Фінанси малого бізнесу” [32]; “Становлення доктрини фінансової системи України: монографія” [35]; “Фінанси в трансформаційній економіці України: навчальний посібник” [8]; “Автоматизовані інформаційні системи у фінансах: навчальний посібник” [37]; “Інвестування: навчальний посібник” [18]; “Інвестування: підручник” [16]; “Фінансовий менеджмент: навчальний посібник” [9]; “Фінансовий менеджмент: підручник” [19]; “Фінансова безпека суб’єктів господарювання: навчальний посібник” [27]; “Фінансова безпека суб’єктів господарювання: підручник” [28]; “Митна справа: підручник” [25]; “Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України: монографія” [17];

“Парадигмальні засади фінансового регулювання інноваційної діяльності у контексті забезпечення сталого розвитку країни і територіальних громад: монографія” [4] та багато інших. Загалом, новаторський підхід М. І. Крупки до визначення сутності фінансів, їхніх функцій та ролі в соціально-економічному розвитку суспільства полягає в тому, що науковець розглядає фінанси як невичерпне джерело, що живить кожну клітину економічної системи країни. Він вважає фінанси суспільства динамічною економічною категорією, яка, з одного боку, відображає реальний стан економіки, впливає на нього і залежить від нього, а з іншого – впливає на всі соціально-економічні процеси у країні [2].

Під керівництвом професора М. І. Крупки успішно підготували і захистили дисертації майже тридцять аспірантів і здобувачів кандидатських ступенів. Він здійснював наукове консультування десяти здобувачами докторських ступенів, які були успішно захищені протягом 2011–2021 рр.; його наукова школа охоплює майже сто науковців, які успішно працюють над вирішенням актуальних питань фінансової теорії та практики. Абсолютна більшість членів професорсько-викладацького складу кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту ЛНУ імені Івана Франка, зокрема всі доктори наук є вихованцями ювіляра.

Вчений був офіційним опонентом під час захисту п'ятдесяти кандидатських і докторських дисертацій, головою або членом п'ятнадцяти експертних комісій під час державної акредитації вищих навчальних закладів України III-IV рівня. Він брав активну участь в атестації науково-педагогічних працівників вищого кваліфікаційного рівня, був експертом кандидатських і докторських дисертацій МОН України.

Важливим є внесок М. І. Крупки у дослідження такого напрямку фінансової на-

уки, як фінансова політика. Він вважає, що фінансова політика є свідомою діяльністю держави, суб'єктів господарювання, яка спрямована на використання фінансових відносин у прийнятті конкретних рішень фінансового спрямування. До цієї політики вчений відносить бюджетну, податкову та грошово-кредитну політику [2, с. 494–495].

Разом зі своїм послідовником та учнем Д. В. Ваньковичем науковець зазначає, що “...фінансова політика – це поняття, яке синтезує в собі надбудовні управлінські та базові фінансові відносини, що виникають у процесі акумуляції державних доходів, свідомого цілеспрямованого впливу держави на суспільне відтворення шляхом використання функціональних можливостей категорії “фінанси” та системи обслуговуючих її категорій управління. Мета цієї діяльності – фінансове забезпечення перебігу параболічних дій з інтенсифікацією процесів обміну – перерозподілу (розподілу – перерозподілу) фінансових ресурсів, досягнення високої конкурентоспроможності національної економіки на основі формування складноорганізованих структур-атракторів, імплементації моделі економічного зростання, запровадження безперервного експрес-регулювання й прогнозування макроекономічних показників та показників фінансової динаміки” [39, с. 12].

До функцій фінансової політики вони відносять такі: “регламентувальну, яка формує в суспільстві несуперечливе розуміння необхідності проектування та негайного запровадження макроекономічних конструкцій – структур-атракторів (штучних макро-структур або системотворних регуляторів); світоглядну, яка зумовлює необхідність на сучасному етапі активного втручання державних органів влади в економічні процеси; методологічну, яка забезпечує адекватне розуміння представниками Державних управлінських структур завдань держави;

координаційно-коригувальну, яка узгоджує діяльність усіх суб'єктів управління стосовно досягнення визначених цільових показників; мобілізаційну, спрямовану на розроблення системи ефективного управління реальним сектором економіки; організаційну, яка формує єдину систему державного моніторингу результативності провадження інноваційно-інвестиційної діяльності; прогностичну, яка відповідає за моделювання макроекономічної динаміки" [39, с. 17–18].

М. І. Крупка зміст фінансової політики базує на науково-теоретичних концепціях стосовно ролі держави в управлінні економікою. Політику у фінансовій науці він використовує з метою дослідження оптимальних можливостей впливу фінансових явищ і процесів на економічні відносини, передбачення тих чи інших фінансових дій, спрямованих на реалізацію стратегічних і тактичних завдань держави.

Особливу увагу у своїх дослідженнях вчений приділяв питанням впливу фінансової політики на інноваційні процеси. Так, характеризуючи процес створення державою належних умов для здійснення інноваційної діяльності науковець акцентує увагу на таких засадах бюджетної політики: застосування системи адресних податкових пільг з метою збільшення витрат на наукові дослідження в корпораціях, прискореної амортизації (непрямі субсидії); безоплатне або пільгове передання державного майна або землі для організації інноваційних підприємств і створення інноваційної інфраструктури; пайове фінансування великомасштабних інноваційних проектів.

Важливим інструментом фінансово-кредитного регулювання інновацій є бюджетні стимули і податкові пільги. Стимулювальний характер системи бюджетного фінансування полягає у підтримці високо-ефективних або соціально значимих проектів. Податкові пільги можна надавати для

фінансування заходів з розвитку нових високотехнологічних виробництв" [2, с. 494].

Податкову політику вчений вважає одним із найважливіших чинників використання фінансових методів управління інноваційними процесами. На його думку, податки є основою непрямого стимулювання інновацій, оскільки в умовах обмежених фінансових ресурсів на пряме стимулювання цих інновацій розраховувати немає сенсу. Основними напрямками реалізації податкової політики стосовно податкового стимулювання інвестицій в інноваційні процеси він вважає: "звільнення від податків частини прибутків, які інвестують у дослідження і впровадження інноваційних технологій; надання податкових пільг не тільки розробникам, а й підприємствам, які впроваджують інноваційні технології; надання податкових пільг підприємствам-інвесторам реального сектору за умови повного використання суми нарахованої амортизації як основного джерела фінансування капітальних вкладень і повного використання прибутку, який залишається підприємству після всіх обов'язкових розрахунків з державою (платежі в бюджет, державні обов'язкові позабюджетні фонди); звільнення наукових установ НАНУ від усіх видів податків, зборів і мит, у тому числі і на валютні кошти, отримані від їхньої зовнішньоекономічної діяльності; звільнення від ПДВ НДДКР, які виконують за договорами із замовниками і фінансують із державного бюджету; введення податкових пільг для науково-технічних бібліотек, інститутів і центрів науково-технічної інформації, а також у видавничій діяльності" [2, с. 494–495].

М. І. Крупка і Д. В. Ванькович розробили "... комплекс теоретичних і науково-методологічних положень щодо реалізації фінансової політики, в умовах сучасних геополітичних викликів, який ґрунтується на виявленні основних характерних ознак

існуючих визначень поняття “фінансова політика”, обґрунтуванні виокремлення двох складових реалізації фінансової політики (фінансового забезпечення і фінансового регулювання), а також розкритті конфліктної сутності фінансових відносин. Це дало змогу узагальнити наукові підходи до тлумачення економічного змісту, структури та функціонального призначення фінансової політики держави” [38, с. 3–4].

Вчені запропонували концепцію “... соціалізації фінансової політики в Україні, яка ґрунтується на необхідності збільшення частки оплати праці в структурі доходів населення, зменшення майнової нерівності, здійснення соціальних інвестицій та спрямована на забезпечення підвищення конкурентоспроможності особистості й суспільства в цілому” [38, с. 4].

Заслуговують на увагу удосконалені М. І. Купкою та Д. В. Ваньковичем теоретико-методологічні положення “... щодо економічного змісту поняття “фінансова політика” як творчої діяльності, а саме – реагування її організаторів на нелінійні процеси у відкритій соціально-економічній системі, вирішення проблеми стабілізації структурних зсувів, компенсації, нейтралізації “шкідливих” коливань, створення додаткових гарантій збереження темпів зростання, повного виконання державних цільових програм соціально-економічного розвитку” [38, с. 4], а також методологічні підходи до реалізації фінансової політики, а саме “... врахування в процесі її організації: характеристик діяльності (особливості, принципи, умови, норми); логічної структури діяльності (суб’єкт, об’єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат); часової структури діяльності (фази, стадії, етапи). Це створює передумови для застосування проектно-технологічного виду організації фінансової діяльності держави” [38, с. 4].

М. І. Крупка та Д. В. Ванькович розвинули вчення про фінансову політику стосовно:

- науково-методологічного підходу до “... функціональної діагностики механізму реалізації фінансової політики, особливістю якої є застосування логіки фінансової трансмісії, оцінки взаємозв’язку інструментів бюджетно-податкової і грошово-кредитної політики та їхнього впливу на цільові макроекономічні показники” [38, с. 4–5]. Це дало можливість з’ясувати основні пріоритети фінансового регулювання розвитку української економіки;
- теоретичного і практичного “...обґрунтування інструментарію оцінки результативності фінансової політики, а саме – використання процедури верифікації фінансових планів для оцінки активності суб’єктів, які реалізують фінансову політику, та внесення коректив щодо підвищення ефективності державного управління в цілому” [38, с. 5];
- розробки та пропозиції підходів до обґрунтування причин “...фіскалізму фінансової політики в Україні шляхом побудови “піраміди фінансових потреб держави”. Доведено, що ієрархія фінансових потреб держави повинна мати наступну послідовність (відповідно до “закону зростання потреб”): фінансове забезпечення діяльності держави, досягнення стабільності джерел фінансування, фінансове регулювання, досягнення високої ефективності фінансової політики, відповідність фінансової політики цілям сталого розвитку національної економіки” [38, с. 5].

Важливим напрямом розвитку вчення про фінанси є розробка теоретичних і практичних засад фінансової системи. Аналізуючи підходи вітчизняних і зарубіжних вчених до трактування фінансової системи,

М. І. Крупка зазначає: “На нашу думку, не доліком майже всіх вітчизняних визначень є те, що їхні автори помилково вважають ядром фінансової системи фінансові відносини як важливу частину виробничих відносин. Те, що наведені визначення фінансової системи дублюють визначення фінансів як економічної категорії, по суті, визнають і самі автори” [2, с. 50]. Він вважає, що фінансову систему “...можна розглядати як інфраструктуру різних фінансових інститутів, які здійснюють фінансові операції і одночасно є суб’єктами і об’єктами управління фінансами” [2, с. 52].

Ядром фінансової системи науковець рекомендує вважати фінансову структуру, без якої жодна ринкова система не може ефективно функціонувати. До такої структури він відносить фінансові ринки і фінансових посередників [2, с. 54].

Наведені вченим підходи мають право на існування, хоча свідчать про однобокий підхід до визначення фінансової системи та мають дискусійний характер. На нашу думку, існує багато поглядів щодо трактування фінансової системи, зокрема, за сутністю, за явищем, за змістом, за формою, за організаційною будовою, за роллю у регулюванні соціально-економічних процесів. З усієї сукупності, на наш погляд, автор акцентує увагу тільки на організаційній будові. Однак цей аспект М. І. Крупка досліджує досконало, що дало йому можливість розробити окремі теоретичні й конкретні практичні рекомендації стосовно підвищення ефективності функціонування фінансової системи загалом та окремих її сфер і ланок зокрема.

Вагомий внесок у розвиток вчення про фінансову систему внесли учні і послідовники М. І. Крупки. Так, В. М. Коваленко разом з М. І. Крупкою удосконалили наукові підходи до визначення функцій фінансової системи, які вони вважають зовнішнім виявом її внутрішньої сутності. Вчені зазнача-

ють: “Функції фінансової системи є результатом трансформації у процесі управління фінансовими ресурсами розподільчої та контрольної функцій фінансів. До функцій фінансової системи віднесено функції фінансового забезпечення, фінансового регулювання, фінансового стимулювання та фінансового контролю, що на практиці сприятиме удосконаленню організації управління економікою та фінансовою сферою” [44, с. 5].

Вони на інституційній основі розробили концептуальні підходи до з’ясування структури, ролі та місця фінансової системи у сфері фінансів та економіці загалом. Довели, що “... фінансова система є невід’ємною складовою економічної системи, її структура (за інституційною, галузевою та територіальною моделями) відповідає структурі економіки, а функції реалізуються у процесі організації управління фінансами на усіх без винятку етапах економічного процесу та рівнях управління економікою” [44, с. 5].

На думку вчених, фінансова система містить цілісну сукупність, яка “...утворюється при взаємодії її окремих складових (підсистем, ланок тощо). Поняття “фінансова система”, як і будь-яка система, становить сукупність взаємопов’язаних елементів, що мають однорідні ознаки. Отже, фінансова система – це комплекс фінансових підсистем, елементів та компонентів, які, взаємодіючи, утворюють нову інтегративну цілісність” [45, с. 9].

Вчені зазначають: “Сьогодні фінансова система, у найбільш узагальненому вигляді, відображає організаційну складову використання фінансів, стан та рівні організації фінансових відносин в економіці. Це одне із найширших за своїм економічним змістом після фінансів поняття. Їх виникнення та подальший розвиток невіддільні від історії розвитку фінансів, спочатку як економічного явища та, значно пізніше, як

економічного поняття й окремої галузі економічної науки” [45, с. 9].

В. М. Коваленко стверджує: “Теоретичне бачення фінансів та фінансових ресурсів дає підстави для формування визначення фінансової системи, яка за своїм призначенням покликана забезпечувати системний підхід до розуміння та організації фінансів на практиці. Таким чином, розуміння та визначення, що таке фінансова система, повинні відповідати трактуванню фінансів та фінансових ресурсів, оскільки ці поняття тісно взаємопов’язані між собою. В економічній літературі визначення фінансової системи відображають широту поглядів учених на її економічну сутність, роль і значення в економіці та фінансах” [45, с. 21].

М. І. Крупка і В. М. Коваленко справедливо вважають, що при побудові фінансової системи та модернізації її складових необхідно закладати наукові принципи, які дали б можливість упорядкувати взаємозв’язки між ними. Вони зазначають: “Наукове обґрунтування принципів формування адекватної сучасним реаліям фінансової системи є важливим завданням фінансової науки та необхідною умовою організації фінансів на практиці. Фактично, безсистемність сучасної фінансової системи України свідчить про відсутність мінімального набору ключових, базових та єдиних для фінансової сфери принципів, на основі яких можна будувати фінансові відносини” [45, с. 23].

Загальний перелік принципів побудови фінансової системи науковці базують на функціях та завданнях самої системи. На думку вчених, цей перелік “...на початковому етапі формування системи має бути незначним за кількістю, отже, не надто складним при виконанні, що сприятиме прискоренню самого процесу. В міру удосконалення фінансової системи та з урахуванням нових вимог до неї цей перелік

можна розширювати” [45, с. 25–26]. До таких базових принципів фінансової системи вони віднесли: єдність, збалансованість, повнота, економічна самостійність, економічна рівність, самодостатність, верховенство права, конкурентоспроможність.

Науковці розробили завдання фінансової системи, до яких віднесли: “...формування, концентрація та оптимальне розміщення достатніх для виробництва певного обсягу ВВП фінансових ресурсів; досягнення максимальної ефективності використання наявних фінансових ресурсів - максимізація обсягів виробленого ВВП на основі вибору раціональної структури форм фінансового забезпечення; встановлення оптимальних пропорцій розподілу та перерозподілу ВВП з метою повного забезпечення потреб громадян, підприємств, держави; всебічне сприяння залученню усіх тимчасово вільних коштів та отриманих доходів через інституції фінансового ринку на потреби фінансового забезпечення виробництва ВВП; формування страхових фондів з метою забезпечення відшкодування втрат фінансових ресурсів і доходів та встановлення максимальних передумов для використання коштів цих фондів у кругообігу ресурсів” [45, с. 27].

Одним із найважливіших напрямів наукових досліджень М. І. Крупки вважаємо розробку власної концепції формування фінансово-кредитного механізму розвитку інноваційної економіки в Україні [2, с. 480–501]. Взнявши за основу економічне поняття “інноваційної моделі розвитку економіки” як “...теоретичне вираження інноваційних пріоритетів, напрямів, структур, мотивацій, стратегій, механізмів тощо, спрямованих на формування інноваційного типу розширеного відтворення виробництва та всіх форм власності” [3, с. 16], а також економічні категорії “фінанси” і “кредит”, науковець сформулював визначення фінансо-

во-кредитного механізму як сукупності "...методів і форм, інструментів і важелів, які регулюють та забезпечують інноваційний розвиток економіки" [2, с. 492]. Цей механізм, на його думку, сприятиме ефективному використанню всіх фінансових ресурсів для задоволення національних потреб, прискоренню інтеграції зусиль держави та підприємців для успішної реалізації засад інноваційної політики на всіх ієрархічних рівнях суспільства.

Вчений зауважує, що фінансово-кредитний механізм формування ринкової економіки "...повинен забезпечувати взаємопов'язане, синхронне функціонування всіх складових елементів фінансово-кредитної системи. Гроші й управління ними є серцевиною інституційної перебудови. Однак вони "працюють" раціонально тільки тоді, коли у суспільстві діє ефективний фінансово-кредитний механізм, який за умов переходу до ринку має вирішувати такі завдання: забезпечення збалансованості в економіці; сприяння соціальному захисту населення в ринкових умовах; створення сприятливого економічного середовища для розвитку підприємництва; розбудова необхідної інфраструктури для обслуговування фінансового ринку" [3, с. 41].

М. І. Крупка запропонував основні напрями гармонізації економічної та фінансової політики держави, її спрямування на розвиток економічної системи, моделі інноваційного розвитку, інноваційної стратегії. У результаті наукового аналізу він обґрунтував "...необхідність формування фінансово-інноваційної моделі структурної перебудови економіки і прискорення темпів нарощення фінансових ресурсів, технологій та інноваційної інфраструктури", а також довів що "...відсутність інноваційної структурної перебудови навіть за умов економічного зростання генеруватиме залежну національну економіку" [3, с. 10–11]. Науковець

обґрунтував необхідність значного підвищення рівня інтелектуального потенціалу держави як "...передумови можливостей її інноваційного розвитку, для чого доцільно забезпечити докорінну зміну взаємодії держави, науки і ринку відповідно до тенденцій у світовій економіці та змін у структурі сукупного капіталу: на початку ХХ ст. співвідношення між фізичним і людським капіталом у розвинених країнах було 7:3, а на початку ХХІ ст. воно стало зворотним – 3:7" [3, с. 11].

Заслугою вченого є те, що у контексті динамічної розбудови інноваційної економіки ним вперше розкрито економічну сутність, структуру фінансово-кредитного механізму економічної інтеграції України у світове господарство. Він виявив тенденції та напрями її залучення до світових соціально-економічних процесів в умовах глобалізації, проаналізував потоки вітчизняного фінансового капіталу та обґрунтував фінансово-кредитні форми, методи, інструменти та важелі стимулювання зовнішньоторговельної діяльності вітчизняних підприємств, а також способи активного використання дієвих форм міжнародної фінансово-кредитної підтримки особливо малих і середніх підприємств, які здатні створити належні передумови для забезпечення економічного зростання.

У результаті наукового дослідження М. І. Крупка розробив "...комплекс важелів та інструментів фінансово-кредитного механізму регулювання грошового обігу, фінансування, інвестування та кредитування інноваційного підприємництва в Україні з метою забезпечення сталого економічного зростання, підтримування високого рівня зайнятості населення і на цих засадах поступового підвищення добробуту усіх громадян держави" [3, с. 12]. Він обґрунтував найважливіші фінансово-інвестиційні складові "... становлення інноваційної еко-

номіки, зокрема: активізацію державного регулювання на програмно-цільовій основі з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів і вітчизняного науково-технічного потенціалу; розвиток фондового ринку та вдосконалення банківської системи; зміцнення приватної власності; оптимальне залучення іноземного капіталу та стимулювання пріоритетних видів економічної діяльності” [3, с. 12].

Дуже важливими серед наукових розробок є пропозиції вченого щодо модернізації методів, важелів й інструментів фінансово-кредитного механізму реалізації інноваційної політики, серед яких можна виокремити:

- “спрямування 5% коштів бюджету розвитку України на фінансування і надання державних гарантій для реалізації інноваційних проектів;
- створення механізму реструктуризації і погашення заборгованості науково-дослідним організаціям з державного бюджету, яка виникла внаслідок державного недофінансування;
- забезпечення в зарубіжних кредитних лініях квот для закупівлі обладнання з метою реалізації високоефективних інноваційних проектів під гарантії держави;
- надання квот бюджетного фінансування малому підприємству в інноваційній сфері в разі оголошення конкурсів на реалізацію інноваційних проектів;
- підвищення ставок мита на імпорту продукцію, аналоги якої виробляють вітчизняні підприємства;
- розробка законодавчо-правового забезпечення митного, податкового і соціального захисту національного інноваційного виробника від нерівноправної ринкової конкуренції з боку як українських, так і світових банківсько-фінансових олігархів і транснаціональних фінансово-промислових корпорацій;

– стимулювання інвестувань інноваційного виробництва шляхом випуску акцій інвестиційними компаніями в разі реалізації ними конкретних інвестиційних проектів, які пройшли спеціальну експертизу” [2, с. 498–500].

Серед важливих напрямів фінансової науки М. І. Крупка і його послідовники вважають гідними особливої уваги проблеми теоретичних і практичних засад фінансових ресурсів. Оскільки фінансові ресурси є серцевиною економіки, дуже важливою умовою дослідження їхньої природи, місця і ролі в економічній сфері є встановлення їхньої взаємозалежності від структури ВВП. Ці ресурси є необхідною умовою процесу розширеного відтворення на кожній його стадії. Однак їхнє формування відбувається на стадії розподілу ВВП, коли відбувається процес формування централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів.

Так, М. І. Крупка разом з В. М. Коваленком під фінансовими ресурсами розуміють “...гроші, грошові ресурси, кошти (або грошові кошти), сукупність коштів, фонди грошових коштів, доходи та нагромадження тощо, тобто один і той самий економічний ресурс, який називається “гроші”. Його практичне використання у природній, тобто готівковій формі, з організаційних та економічних причин суттєво обмежене, за винятком розрахунків населення, яке поки що ним широко користується. Їх перетворення у безготівкову форму та участь у товарообмінних операціях, тобто обмін на інші ресурси, наприклад, матеріали, техніку, предмети споживання, цінні папери тощо, означає їх видозмінену (опосередковану в матеріалах, цінних паперах тощо) форму вираження. Вона знаходить своє відображення в активах підприємства, що є сукупністю ресурсів, якими воно користується в процесі своєї життєдіяльності. Керуючись цим, фінансові ресурси – це готівкові та безготівкові гроші

та їх видозмінена (уречевлена) в основних і оборотних засобах форма” [45, с. 20–21].

У результаті дослідження теоретичних питань фінансових ресурсів науковці розробили нові “...науково-методологічні підходи щодо групування економічних ресурсів за окремими етапами економічного процесу, що дало змогу виокремити у їх переліку фінансову складову, яка має місце на усіх етапах руху вартості товарів, послуг та валового випуску (суспільного продукту) в цілому. Це значно поглиблює розуміння соціально-економічної природи фінансів, розширює горизонти пізнавальної діяльності та кордони можливостей фінансової практики до їх природніх меж, які в умовах поглиблення ринкових відносин охоплюють усе ширше коло суб’єктів економіки та включають у господарський обіг зростаючий перелік економічних ресурсів, і в міру розвитку національної фінансової системи отримують значно кращі перспективи входження економіки України у глобальний економічний простір” [44, с. 4].

Вчені запропонували у процесі формування понятійно-категорійного апарату фінансової науки “...застосовувати широке та вузьке розуміння фінансових ресурсів як предмета дослідження фінансової системи. Зокрема, фінансові ресурси, у їх широкому розумінні, – це у вартісному вираженні економічні ресурси (у тому числі гроші та інші фінансові інструменти), що у процесі їх суспільного використання підлягають розподілу. У вузькому розумінні фінансові ресурси – це у вартісному вираженні гроші та інші фінансові інструменти, що у процесі економічного обігу підлягають розподілу. Вони об’єднують оперативну (активну та найбільш ліквідну) частину фінансових ресурсів населення, суб’єктів господарювання та держави” [44, с. 4].

У своїх дослідженнях М. І. Крупка базується на тому, що фінансові ресурси

є матеріальною основою фінансів. Вони характеризують фінансовий потенціал країни, галузі, території, господарюючого суб’єкта, забезпечуючи сприятливі умови для соціально-економічного розвитку. Особливу увагу вчений акцентував на тому, що фінансові ресурси та їхня структура – важливий чинник не тільки вибору моделі інноваційного підприємства, а й типу його інноваційної стратегії [2, с. 39]. Він класифікує фінансові ресурси інноваційного підприємства за тривалістю використання коштів, за напрямом використання коштів, за формуванням фондів на підприємстві та за походженням використовуваних коштів.

М. І. Крупка і його учні під фінансовими ресурсами вважають також джерела утворення майна держави та господарюючих суб’єктів, “... активів та грошових засобів у вартісному вираженні, що формуються у процесі мобілізації частини доходів суб’єктів фінансової системи або перебувають у її розпорядженні на правах власності і слугують для забезпечення виконання державою покладених на неї функцій” [42, с. 32]. На думку вчених, фінансові ресурси держави “...охоплюють ресурси всіх секторів економіки. У кожному секторі вони розподілені за рівнями управління, проте держава розпоряджається не всіма ресурсами. У її віданні перебувають ресурси бюджетної системи, різних спеціальних фондів, а також державних підприємств, фінансових організацій та установ (Національного банку, державних органів страхування тощо)” [42, с. 32].

М. І. Крупка та його послідовник й учень Я. Б. Дропа вперше розробили “...методологічний інструментарій управління фінансовими ресурсами національної економіки, який охоплює сукупність взаємопов’язаних елементів управління на рівні держави, суб’єктів господарювання й домашніх господарств, дає змогу визначити ключові соціально-економічні замовлення, потреби

(мотиви), способи формування, виконання, аналізу і контролю за досягненням цілей та конкретизувати очікувані результати, отримання яких необхідно забезпечити у процесі стимулювання сталого розвитку національної економіки” [41, с. 4].

Їхнім важливим здобутком є сформована концепція управління фінансовими ресурсами усіх суб'єктів економіки як основи “... політики забезпечення її розвитку. Концепція містить мету (підвищення рівня відповідності обсягів і структури фінансових ресурсів потребам розвитку господарської системи), завдання (формування необхідного обсягу капіталу, його раціональне використання, зростання доходів населення тощо), принципи (цільова спрямованість, своєчасність, збалансованість, ефективність), етапи реалізації та очікувані результати (зростання валового внутрішнього продукту, добробуту населення, забезпечення макроекономічної стабільності). Це дало змогу узгодити послідовність управління фінансовими ресурсами суб'єктів економіки та запропонувати напрями його удосконалення” [41, с. 4–5].

М. І. Крупкою та Я. Д. Дропою за допомогою матричного методу побудовано “... моделі факторного впливу на рентабельність капіталу та оборотність фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, які дають змогу оцінити вплив таких чинників: прибутковість і завантаженість оборотних засобів у сфері виробництва, оборотність дебіторської заборгованості та її співвідношення із кредиторською, зіставлення кредиторської заборгованості і позикових оборотних коштів, забезпечення власним оборотним капіталом, мобільність й оборотність поточних активів, ліквідність і платоспроможність, структура зобов'язань та капіталу, рівень самофінансування та фінансового ризику, мобільність необоротних активів” [41, с. 5].

Заслугує на увагу запропонований науковцями “...показник оцінки цільової структури фінансових ресурсів суб'єктів господарювання за інтегральним критерієм оптимальності, який охоплює такі складові: економічну рентабельність, прибутковість реалізації продукції (робіт, послуг), середньозважену вартість капіталу, загальну ліквідність, рівень фінансового ризику, самофінансування та платоспроможності. Застосування розробленого показника уможлиблює пошук раціонального співвідношення між власним і позиковим капіталом підприємств” [41, с. 5].

Вчені удосконалили теоретичні та методологічні підходи до трактування поняття “фінансові ресурси” на рівні окремих господарюючих суб'єктів та економіки загалом: “... 1) національної економіки (як вартісне вираження джерел формування майна (активів) держави, суб'єктів господарювання та домашніх господарств, що мають фондний і нефондовий характер, формуються у процесі розподілу та перерозподілу ВВП і національного багатства, використовуються для задоволення потреб виробництва та соціально-економічного розвитку суспільства); 2) держави (як вартісне вираження джерел утворення її майна, що формується у процесі мобілізації частини доходів суб'єктів фінансової системи або перебуває в розпорядженні держави на правах власності і слугує для забезпечення виконання покладених на неї функцій); 3) суб'єктів господарювання (як вартісне вираження джерел формування активів (оборотних та необоротних), необхідних для забезпечення виробничої діяльності, виконання фінансових зобов'язань, пошуку можливостей подальшого зміцнення їхньої матеріально-технічної бази та соціального розвитку); 4) домогосподарств (як сукупність вартісного вираження джерел формування особистого майна, необхідного для

забезпечення життєдіяльності, виконання фінансових зобов'язань, зростання добробуту, відтворення та подальшого соціально-економічного розвитку родини (сім'ї). Розмежування дефініцій дає змогу глибше розкрити економічний зміст фінансових ресурсів суб'єктів економіки та виявити їхні відмінності" [41, с. 5].

Доволі цікавими можна вважати авторські підходи науковців до "...розроблення стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, які враховують особливості визначення потреби в капіталі, формування власних і залучених фінансових ресурсів і політику фінансування необоротних та оборотних активів. Це дало можливість визначити послідовність та згрупувати завдання процесу управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах конкурентного середовища" [41, с. 6].

Запропоновані М. І. Крупкою та його учнями і послідовниками висновки, пропозиції і рекомендації мають велике практичне значення. Це значення полягає у поглибленні та подальшому розвитку фінансової теорії і практики, а саме в розробці нового наукового напрямку – фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку економіки. Вітчизняні вчені і практики особливо відзначають нові розробки ювіляра стосовно стратегії і тактики розвитку процесу фінансування інноваційної сфери, інноваційних технологій в Україні, конкретних дієвих форм, методів, інструментів, важелів фінансово-кредитного механізму здійснення інноваційної політики держави.

Сформульовані та запропоновані науковому товариству, державним й приватним структурам суспільства висновки і рекомендації щодо модернізації фінансово-кредитного механізму формування, функціонування, реалізації інноваційної політики, фінансових ресурсів, фінансової

системи і фінансової політики суспільства використано Комітетами Верховної Ради України в процесі розробки Земельного кодексу України, внесення змін і доповнень до Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, Митного кодексу України та інших законопроектів з фінансових питань, Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, Державною казначейською службою України, Державною податковою службою України, Державною митною службою України, Державною аудиторською службою України та іншими міністерствами й відомствами в процесі напрацювання окремих нормативних актів з фінансових питань, Фондом державного майна України при розробці концепції регіональних програм приватизації державного майна в окремих регіонах країни.

Низку результатів наукових досліджень використано у формуванні основних пріоритетів фінансової, бюджетної, податкової, митної, грошово-кредитної, структурно-інвестиційної, інноваційної політики держави, а також концепції регіональної програми соціально-економічного розвитку, політики підтримки малого підприємництва в Україні та окремих регіонах.

Розроблені вченим науково-методичні положення використовують у навчальному процесі на економічному факультеті та в інституті підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів ЛНУ імені Івана Франка, в інших вищих навчальних закладах під час викладання дисциплін фінансово-кредитного спрямування із застосуванням сучасних інтерактивних технологій.

За час роботи у сфері вищої освіти М. І. Крупка опублікував близько 300 наукових та навчально-методичних робіт, зокрема: 14 монографій, з них – 2 одноосібно; 15 навчальних посібників; 7 підручників; зробив більше 50 доповідей та виступів на міжнародних, загальноукраїнських, ре-

гіональних наукових і науково-практичних конференціях.

Держава гідно оцінила результати праці ювіляра. Так, 30 квітня 2004 р. Указом Президента України професору М. І. Крупці було присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”. За сумлінну багаторічну працю у 1998 р. вчений був нагороджений Грамотою Міністерства освіти України, а у 2006 р. – пам’ятною медаллю ЛНУ імені Івана Франка “150 років від дня народження Івана Франка”. У 2011 р. ювіляру вручили медаль “350 років ЛНУ імені Івана Франка”. За особливі заслуги у науково-дослідній та навчально-виховній роботі М. І. Крупці було присвоєно почесне звання “Заслужений професор ЛНУ імені Івана Франка”. Щорічно науковець отримує грамоти університету, органів місцевого самоврядування, окремих господарюючих суб’єктів.

Особливо хочеться відзначити успішне поєднання М. І. Крупкою науково-навчальної роботи з науково-організаційною та суспільно-громадською діяльністю у рідному університеті, місті, області та в країні. Протягом багатьох років він є членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій в КНУ імені Тараса Шевченка, головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій у ЛНУ імені Івана Франка, членом редколегій наукових фахових журналів “Регіональна економіка”, “Формування ринкової економіки”, “Вісник Львівського університету”, виступав рецензентом понад 50 монографій, підручників, навчальних посібників.

М. І. Крупка був членом ревізійної комісії ради Львівського будинку вчених, членом державного агентства України з інвестицій та інновацій. З 2010 р. виборці обрали вченого депутатом Перемишлянської районної ради Львівської області, де він виконував обов’язки заступника голови постійної комі-

сії з питань бюджету, фінансів, економіки, планування та розвитку територій.

Професор М. І. Крупка користується заслуженим авторитетом серед наукової спільноти України, працівників економічних підрозділів органів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування, господарюючих суб’єктів. Він завжди був, є і буде бажаним гостем у будь-якому колективі. З особливою увагою його зустрічають у Західноукраїнському національному університеті, де він виступає як опонент на захистах дисертацій; бере участь в оргкомітетах студентських олімпіад і конкурсів наукових робіт; виступає на наукових і науково-практичних конференціях. Михайлу Івановичу притаманний творчий підхід до роботи та позитивне світосприйняття. Вчений завжди досягає поставленої мети завдяки своїм глибоким знанням справи, наполегливості, гнучкості, ерудованості, сумлінності, впевненості, високим морально-етичним якостям. У науковому середовищі ювіляра заслужено визнають лідером, з якого можна брати приклад. Його наукові здобутки зайняли гідну нішу у вітчизняній та світовій фінансовій науці. Більшість практиків з великим задоволенням консультуються у вченого при прийнятті важливих фінансових рішень.

Сьогодні наукова спільнота України вважає творчий і науковий потенціал М. І. Крупки дуже потужним. Своє семидесятиріччя він відзначає гідними досягненнями, маючи одночасно дуже багато цікавих планів, намірів, очікувань і бажань, які можуть принести багато користі його оточуючим і суспільству загалом.

Висновки. У результаті проведеного наукового дослідження питань розвитку вчення про окремі напрями розвитку фінансової науки у працях українського науковця М. І. Крупки можна стверджувати, що наукові розробки, висновки і рекомендації вче-

ного стосовно теоретико-методологічних, практичних засад формування, функціонування і використання фінансової політики, фінансової системи, фінансово-кредитного механізму і фінансових ресурсів є обґрунтованими і мають велике науково-теоретичне і практичне значення.

Запропоновані М. І. Крупкою положення зміцнюють фундамент вітчизняної та світової фінансової науки, доповнюють її і розвивають теоретичні і практичні засади вчення про фінанси на конкретному етапі розвитку суспільства. Ці положення можуть використовувати вчені-економісти – у з'ясуванні окремих фінансових явищ чи процесів, практики – під час розробки конкретних фінансових рішень щодо важливих прикладних завдань, розробки нових чи внесення змін до чинних законодавчих або нормативних документів, дослідники – при підготовці статей, монографій, дисертацій, викладачі – при написанні підручників, посібників, підготовці й проведенні лекційних, семінарських, практичних занять, студенти – при вивченні фінансових дисциплін, підготовці курсових, наукових та дипломних робіт.

Список використаних джерел

1. Крупка М. І. *Фінанси і підприємництво в Україні на межі тисячоліть*. Львів : Діалог, 1997. 272 с.
2. Крупка М. І. *Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України*. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. 608 с.
3. Крупка М. І. *Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.04.01*. Київ, 2003. 40 с.
4. Крупка М. І. *Парадигмальні засади фінансового регулювання інноваційної діяльності у контексті забезпечення сталого розвитку країни і територіальних громад. Стратегія сталого розвитку територій в умовах пост-*

кризового відновлення : монографія / за заг. ред. д. е. н., проф. В. В. Храпкіної, д. ю. н., проф. В. А. Устименка Київ : Інтерсервіс, 2021. 382 с.

5. Крупка М. І. *Фінансово-економічні аспекти безпеки інноваційного підприємництва. Економічна безпека України: внутрішні та зовнішні чинники : монографія / за заг. ред. Я. Й. Малика*. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 256 с.

6. *Гроші та кредит : навч. посібник / за ред. д. е. н., проф. М. І. Крупки*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 408 с.

7. *Гроші та кредит : підручник / за ред. д. е. н., проф. М. І. Крупки*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 410 с.

8. *Фінанси в трансформаційній економіці України : навч. посібник / за ред. д. е. н., проф. М. І. Крупки*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 614 с.

9. *Фінансовий менеджмент : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Крупки М. І.* Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 440 с.

10. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Пайтра Н. Г. *та ін. Банківська система : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 556 с.

11. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Пайтра Н. Г. *та ін. Центральний банк і грошово-кредитна політика : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 526 с.

12. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Барилюк І. В. *та ін. Банківська система : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 510 с.

13. Крупка М. І., Андрущак Є. М., Пайтра Н. Г. *Банківські операції: навч. посібник/за ред. д. е. н., проф. М. І. Крупки*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 248 с.

14. Крупка М. І., Береський Я. О., Ковалюк О. М. *Організація і нормативно-правове забезпечення фінансової діяльності підприємства в Україні : навч. посібник*. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 392 с.

15. Крупка М. І., Береський Я. О., Реверчук С. К. *Актуальні проблеми розвитку підприємництва в Україні*. Львів : Діалог, 1999. 256 с.
16. Крупка М. І., Ванькович Д. В., Демчишак Н. Б. та ін. *Інвестування : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 463 с.
17. Крупка М. І., Ванькович Д. В., Демчишак Н. Б., Кульчицький М. І. *Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України : монографія*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 404 с.
18. Крупка М. І., Ванькович Д. В., Демчишак Н. Б. та ін. *Інвестування : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 376 с.
19. Крупка М. І., Ковалюк О. М., Коваленко В. М. та ін. *Фінансовий менеджмент : підручник*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
20. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Жмурко Н. В., Ванькович Д. В. *Валютно-курсова політика України : монографія*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 366 с.
21. Ковалюк О. М., Крупка М. І., Сажинець С. Й. *Фінанси і фінансова політика Уряду України в роки розбудови державності. Перехідна українська економіка: стан і перспективи : монографія / за ред. док. екон. наук, проф. А. Філіпенка, док. екон., проф. В. Бандери*. Київ : Видавничий центр "Академія", 1996. 224 с.
22. *Економіка : навч. посібн. для 10-11 класів / за ред. З. Г. Ватаманюка, С. М. Панчишина*. Київ : Либідь, 1999. 384 с.
23. *Економічна теорія: макро- і мікроекономіка : навч. посібник / за ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина*. Київ : Альтернативи, 2001. 608 с.
24. *Економічна теорія: макро- та мікроекономіка : навч. посібник / за ред. З. Г. Ватаманюка та С. М. Панчишина. 2-ге вид., доп.* Львів : Інтереко, 1998. 708 с.
25. Крупка М. І., Микуляк О. В., Петик М. І. та ін. *Митна справа : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 440 с.
26. Крупка М. І., Островерх П. І., Реверчук С. К. *Основи економічної теорії*. Київ : Атіка, 2001. 344 с.
27. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. *Фінансова безпека суб'єктів господарювання : навч. посібник*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 215 с.
28. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. *Фінансова безпека суб'єктів господарювання : підручник*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.
29. Михасюк І., Крупка М., Залога З. *Аграрна реформа і формування підприємницьких структур*. Львів : Укр. технології, 1998. 28 с.
30. Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залога З. *Державне регулювання економіки*. Київ : Атіка, Ельга-Н, 2000. 592 с.
31. Реверчук С. К., Ковалюк О. М., Стрельбицька Л. М., Крупка М. І. та ін. *Влада. Банки. Бізнес: політекономія взаємодії і розвитку : наукова монографія / за ред. докт. екон. наук, проф. С. К. Реверчука*. Київ : Атіка, 2002. 320 с.
32. Реверчук С. К., Крупка М. І. *Фінанси малого бізнесу*. Львів : Діалог, 1996. 96 с.
33. Реверчук С. К., Крупка М. І. *Анатомія малого бізнесу*. Львів : Діалог, 1996. 116 с.
34. Реверчук С. К., Кубай Н. Є., Крупка М. І. *Мала приватизація*. Львів : Діалог, 1996. 128 с.
35. *Становлення доктрини фінансової системи України : монографія / за ред. С. І. Юрія, О. М. Десятнюк*. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 192 с.
36. Юринець В. Є., Крупка М. І., Сажинець С. Й., Смаль З. В. *Основи інформаційних систем бухгалтерського обліку*. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 258 с.
37. Юринець В. Є., Крупка М. І., Юринець З. В. *Автоматизовані інформаційні системи у фінансах : навч. посібник*. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2004. 329 с.
38. Ванькович Д. В. *Теоретико-методологічні засади та механізм реалізації фінансової політики в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08*. Львів, 2015. 41 с.
39. Ванькович Д. *Теоретико-методологічні засади та механізм реалізації фінансової*

політики в Україні : монографія. Львів : Міські інформ. системи, 2014. 348 с.

40. Демчишак Н. Б. Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2017. 40 с.

41. Дропа Я. Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2017. 40 с.

42. Дропа Я. Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 426 с.

43. Замасло О. Т. Податкова система України в умовах євроінтеграції : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2018. 40 с.

44. Коваленко В. М. Фінансова система України: концептуальні основи та стратегія розвитку : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2020. 40 с.

45. Коваленко В. М. Фінансова система України: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 360 с.

46. Кульчицький М. І. Міжбюджетні відносини в економічній системі України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2016. 40 с.

47. Підхоний О. М. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2015. 40 с.

References

1. Krupka, M. I. (1997). *Finansy i pidpriemnytstvo v Ukraini na mezhi tysiacholit* [Finance and entrepreneurship in Ukraine at the turn of the millennium]. Lviv: Dialoh [in Ukrainian].

2. Krupka, M. I. (2001). *Finansovo-kredytnyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial and credit mechanism of innovative development of the economy of Ukraine]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. Ivana Franka [in Ukrainian].

3. Krupka, M. I. (2003). *Finansovo-kredytnyi mekhanizm innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial and credit mechanism of innovative development of the economy of Ukraine]. (Thesis: 08.04.01). Kyiv [in Ukrainian].

4. Krupka, M. I., Khrapkina V. V., Ustyemenko, V. A. (Eds.). (2021). *Paradyhmalni zasady finansovoho rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti u konteksti zabezpechennia staloho rozvytku krainy i terytorialnykh hromad. Stratehiia staloho rozvytku terytorii v umovakh postkryzovoho vidnovlennia* [Paradigmatic principles of financial regulation of innovation in the context of sustainable development of the country and territorial communities. Strategy of sustainable development of territories in the conditions of post-crisis recovery]. Kyiv: Interservis [in Ukrainian].

5. Krupka, M. I., Malyka, Ya. Y. (Ed.). (2002). *Finansovo-ekonomichni aspekty bezpeky innovatsiinoho pidpriemnytstva. Ekonomichna bezpeka Ukrainy: vnutrishni ta zovnishni chynnyky* [Financial and economic aspects of security of innovative entrepreneurship]. *Economic security of Ukraine: internal and external factors* Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

6. Krupka, M. I. (Ed.). (2010). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

7. Krupka, M. I. (Ed.). (2011). *Hroshi ta kredyt* [Money and credit]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

8. Krupka, M. I. (Ed.). (2007). *Finansy v transformatsiinii ekonomitsi Ukrainy* [Finance in the transformational economy of Ukraine]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

9. Krupka, M. I. (Ed.). (2015). *Finansovy menedzhment* [Financial management]. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

10. Krupka, M. I. (Ed.), Andrushchak, Ye. M., & Paitra, N. H., et al. (2013). *Bankivska sistema* [Banking system]. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

11. Krupka, M. I. (Ed.), Andrushchak, Ye. M., Paitra N. H. (2017). *Tsentrалnyi bank i hroshovo-kredytna polityka* [Central Bank and monetary policy]. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

12. Krupka, M. I. (Ed.), Andrushchak, Ye. M., Baryliuk I. V. (2012). *Bankivska sistema* [Banking system]. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

13. Krupka, M. I. (Ed.), Andrushchak, Ye. M., Paitra, N. H. (2009). *Bankivski operatsii [Banking operations]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
14. Krupka, M. I., Bereskyi, Ya. O., Kovaliuk, O. M. (2003). *Orhanizatsiia i normatyvno-pravove zabezpechennia finansovoi diialnosti pidpriemnytstva v Ukraini [Organization and normative-legal provision of financial activity of entrepreneurship in Ukraine]*. Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
15. Krupka, M. I., Bereskyi, Ya. O., Reverchuk, S. K. (1999). *Aktualni problemy rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini [Actual problems of business development in Ukraine]*. Lviv: Dialoh [in Ukrainian].
16. Krupka, M. I. (Ed.), Vankovych, D. V., Demchyshak, N. B. (2014). *Investuvannia [Investing]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
17. Krupka, M. I., Vankovych, D. V., Demchyshak, N. B., Kulchytskyi, M. I. (2011). *Formuvannia finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy [Formation of financial potential of investment activity in the economy of Ukraine]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
18. Krupka, M. I. (Ed.), Vankovych, D. V., Demchyshak, N. B. (2011). *Investuvannia [Investing]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
19. Krupka, M. I., Kovaliuk, O. M., Kovalenko, V. M. (2019). *Finansovyi menedzhment [Financial management]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
20. Krupka, M. I., Kulchytskyi, M. I., Zhmurko, N. V., Vankovych, D. V. (2012). *Valiutno-kursova polityka Ukrainy [Currency policy of Ukraine]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
21. Kovaliuk, O. M., Krupka, M. I., Sazhynets, S. Y.; Filipenko A. & Bandera, V. (Eds.). (1996). *Finansy i finansova polityka Uriadu Ukrainy v roky rozbudovy derzhavnosti [Finance and financial policy of the Government of Ukraine during the years of statehood development]*. *Perekhidna ukraïnska ekonomika: stan i perspektyvy [Transitional Ukrainian economy: state and prospects]*. Kyiv: Vydavnychiy tsentr "Akademiia" [in Ukrainian].
22. Vatamaniuk, Z. H. & Panchyshyn, S. M. (Eds.). (1999). *Ekonomika [Economics]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
23. Vatamaniuk, Z. & Panchyshyn, S. (Eds.). (2001). *Ekonomichna teoriia: makro- i mikroekonomika [Economic theory: macro- and microeconomics]*. Kyiv: Alternatyvy [in Ukrainian].
24. Vatamaniuk, Z. H. & Panchyshyn, S. M. (Eds.). (1998). *Ekonomichna teoriia: makro- ta mikroekonomika [Economic theory: macro- and microeconomics]*. Lviv: Intereko [in Ukrainian].
25. Krupka, M. I. (Ed.), Mykuliak, O. V., Petyk, M. I. (2018). *Mytna sprava [Customs]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
26. Krupka, M. I., Ostroverkh, P. I., Reverchuk, S. K. (2001). *Osnovy ekonomichnoi teorii [Fundamentals of economic theory]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
27. Krupka, M. I., Yastrubetska, L. S. (2016). *Finansova bezpeka subiektiv hospodariuvannia [Financial security of business entities]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
28. Krupka, M. I., Yastrubetska, L. S. (2018). *Finansova bezpeka subiektiv hospodariuvannia [Financial security of economic entities]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
29. Mykhasiuk, I., Krupka, M., Zaloha, Z. (1998). *Ahrama reforma i formuvannia pidpriemnytskykh struktur [Agrarian reform and the formation of business structures]*. Lviv: Ukr. tekhnolohii [in Ukrainian].
30. Mykhasiuk, I., Melnyk, A., Krupka, M., Zaloha, Z. (2000). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of the economy]*. Kyiv: Atika, Elha-N [in Ukrainian].
31. Reverchuk, S. K. (Ed.), Kovaliuk, O. M., Strelbytska, L. M., Krupka, M. I. (2002). *Vlada. Banky. Biznes: politekonomiia vzaïmodii i rozvytku [Power. Banks. Business: political economy of interaction and development]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
32. Reverchuk, S. K., Krupka, M. I. (1996). *Finansy maloho biznesu [Finance of small business]*. Lviv: Dialoh [in Ukrainian].
33. Reverchuk, S. K., Krupka, M. I. (1996). *Anatomiia maloho biznesu [Anatomy of small business]*. Lviv: Dialoh [in Ukrainian].

34. Reverchuk, S. K., Kubai, N. Ye., Krupka, M. I. (1996). *Mala pryvatyzatsiia [Small-scale privatization]*. Lviv: Dialoh [in Ukrainian].
35. Yurii, S. I. & Desiatniuk, O. M. (Eds.) (2008). *Stanovlennia doktryny finansovoi systemy Ukrainy [Formation of the doctrine of the financial system of Ukraine]*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
36. Yurynets, V. Ye., Krupka, M. I., Sazhynets, S. Y., Smal, Z. V. (2002). *Osnovy informatsiinykh system bukhhalterskoho obliku [Fundamentals of accounting information systems]*. Lviv: Vyd. tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
37. Yurynets, V. Ye., Krupka, M. I., Yurynets, Z. V. (2004). *Avtomatyzovani informatsiini systemy u finansakh [Automated information systems in finance]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
38. Vankovych, D. V. (2015). *Teoretyko-metodolohichni zasady ta mekhanizm realizatsii finansovoi polityky v Ukraini [Theoretical and methodological principles and mechanism of financial policy in Ukraine]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
39. Vankovych, D. (2014). *Teoretyko-metodolohichni zasady ta mekhanizm realizatsii finansovoi polityky v Ukraini [Theoretical and methodological principles and mechanism of financial policy implementation in Ukraine]*. Lviv: Miski inform. systemy [in Ukrainian].
40. Demchyshak, N. B. (2017). *Finansove rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti v Ukraini [Financial regulation of innovation in Ukraine]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
41. Dropa, Ya. B. (2017). *Finansovi resursy rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Financial resources for the development of the national economy of Ukraine]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
42. Dropa, Ya. B. (2017). *Finansovi resursy rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Financial resources for the development of the national economy of Ukraine]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
43. Zamaslo, O. T. (2018). *Podatkova systema Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Tax system of Ukraine in terms of European integration]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
44. Kovalenko, V. M. (2020). *Finansova systema Ukrainy: kontseptualni osnovy ta stratehiia rozvytku [Financial system of Ukraine: conceptual foundations and development strategy]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
45. Kovalenko, V. M. (2019). *Finansova systema Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Financial system of Ukraine: theory, methodology, practice]*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
46. Kulchytskyi, M. I. (2016). *Mizhbiudzhetni vidnosyny v ekonomichnii systemi Ukrainy [Intergovernmental relations in the economic system of Ukraine]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
47. Pidkhomnyi, O. M. (2015). *Finansova bezpeka Ukrainy: metodolohiia analizu ta stratehichni oriientyry [Financial security of Ukraine: methodology of analysis and strategic guidelines]*. (Thesis: 08.00.08). Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.06.2021.